

Що нам принесе вітер з Чорнобиля

4

НА ЧАСІ. Зона відчуження передовсім потребує усунення бюрократичних бар'єрів

Що нам принесе вітер з Чорнобиля

Олег ЛИСТОПАД,
«Урядовий кур'єр»

КОМПЕТЕНТНО

Віталій ГРИЩЕНКО,
заступник директора
Канівського природного
заповідника:

Після накриття 29 листопада 2016-го аркою зруйнованого четвертого блока ЧАЕС слова «Чорнобиль» і «небезпека» поряд стали траплятися у ЗМІ набагато рідше. А дарма. Чорний привид радіації й досі ховається не лише у зруйнованому блоці. Він скрізь, де були отруйні опади, передовсім у зоні відчуження. Зрозуміло, всю її аркою не накрисеш.

Проте захист від розвіяних навколо станції нуклідів усе-таки маємо. Нас захищає сплетіння коренів, розлогість крон, шурхотіння трав, шелест листя. Саме природа зони стала нашим щитом проти віддалених наслідків аварії на ЧАЕС.

«Припинення експлуатації земель у Чорнобильській зоні відчуження сприяло формуванню постійного рослинного покриву, що приводить до стабілізації гідрологічного режиму, зниження вітрової та водної ерозії й мінімізації перенесення радіонуклідів за межі зони відчуження», — каже професор Національного університету біоресурсів і природокористування **Сергій Зібцев**.

Стоп пожежам і оранці

Щоб не зруйнувати цього захисту, додає **Сергій Вікторович**, не варто відновлювати будь-які масштабні земельні роботи, підготовку ґрунту до посадок лісових культур тощо — будь-чого, що може призвести до появи пилу, ерозії ґрунту. І не можна допускати в зоні пожеж. Як-от позаторішні, які офіційні джерела коментували заспокоїливо: «Ситуація під контролем».

Насправді привід для хвилювання був. **Директор Центру глобального моніторингу пожеж професор Йоганн Георг Голдаммер** навів дані Норвезького інституту атмосферних досліджень, які свідчать, що дві великі пожежі в зоні відчуження у квітні та серпні 2015 року призвели до забруднення радіонуклідами значних територій. Радіоактивний дим потрапив на території Білорусі, Німеччини, Польщі, Туреччини, країн Скандинавії та Бал-

— Природа півночі Київщини цікавила біологів ще до аварії. Зокрема туди неодноразово виїжджав сектор «Фауна» Київської дружини з охорони природи. Поблизу річки Вільча ми тоді знайшли кілька гнізд рідкісних хижих птахів і опублікували дані. Але створити заказники не встигли — наступного року вибухнув Чорнобиль. Часто запитують: там же радіація, який заповідник? Якщо людям не можна, то як же бідні тваринки? Зазначаю: радіація там не скрізь загрозлива, є місця чистіші, ніж у Києві. А головне — нема людей. У зоні можна побачити зграю теруруків на дротах посеред покинутого села. Крім того, тварин із небезпечних місць не виселиш, ми їм не указ. То краще не заважати їм жити. Заповідник для цього і створюють.

канського регіону, інших у досить значних кількостях.

Ще свіжі спогади київ про пожежі 2016-го, висока ймовірність їх і цього року, й надалі. Оскільки ситуація набула загрозливого характеру, на це звернула увагу Рада національної безпеки і оборони і в листі до уряду 17 січня цього року запропонувала зокрема покращити «систему раннього виявлення пожеж на території зони відчуження шляхом оптимізації розташування вишок спостережень, оснащення їх датчиками дистанційного виявлення».

Повна вартість такої системи на всю пожежонебезпечну частину зони (260 тисяч гектарів) у цінах 2016 року становила 13 мільйонів гривень. У неї входить 15 вишок, камери, система передачі та обробки інформації і диспетчерський центр. Це дасть повну картографію, автоматичне виявлення пожеж та розрахунок їхнього розвитку, час доставки пожежних засобів, потрібну кількість води тощо. Сума начебто невелика, однак ці мільйони доведеться відщипнути від чогось іншого.

Візьміть, будь ласка!

Тим часом порятувати від діри держбюджет готові Лісова служба США та Глобальний екологічний фонд. Останній радий інвестувати не тільки у систему раннього виявлення

пожеж, а й у створення науково-дослідного природоохоронного центру і Чорнобильського біосферного заповідника.

Указ про його створення Президент України підписав у квітні 2016-го, але й досі установа існує лише на папері. Зокрема і через брак фінансів. Тож пропозиція міжнародних друзів на часі. Фонд готовий був допомогати збереженню чорнобильської природи ще понад два роки тому. Але бюрократичні процедури досі гальмують отримання коштів і офіційний старт проекту. Якщо так буде й надалі, є небезпека, що фонд скасує свою пропозицію. Таке в нашій історії траплялося неодноразово.

Щоправда, заступник міністра екології та природних ресурсів **Микола Кузьо** в усному коментарі запевнив мене, що підстав для хвилювання немає.

Біосферний чи спеціальний радіаційний?

Наш Чорнобильський біосферний межує з білоруським Поліським державним радіаційно-екологічним заповідником. Сябри під заповідання свого шматка радіаційно небезпечної території ухвалювали спеціальне законодавство, бо в межах наявних природно-заповідних категорій виконати всі свої завдання така установа не може.

Автори заповідання наших чорнобильських земель побоюлися, що такі законопроекти через черепахошвидкісну Верховну Раду проведуть нескоро, і скористалися чинним законом про природно-заповідний фонд. Як наслідок, маємо кілька колізій, що не піддаються врегулюванню. Наприклад, що то за заповідник без заповідної зони? Або як організувати масштабну рекреаційну діяльність, якщо значна частина території радіоактивна?

Хоч користь від нового статусу значної (бо не вся зона буде заповідною) території для природи буде. Адже за 30 років без впливу людини різноманіття і багатство флори і фауни зросло до рівнів, яких не спостерігали тут протягом століть. Тут мешкає понад 320 видів хребетних тварин (із 410, які можуть тут жити загалом). З них червонокнижних — понад півсотні. Чисельність копитних та хижаків найбільша за всю історію. Плодяться рисі, видри, бобрі. Щільність і чисельність популяції лосів найвищі в Україні. Розмножується олень благородний, кабан, косулі.

Тут рай для птахів: орлан-білохвіст, підорлик, чорний лелека, сірий журавель, пугач і багато інших рідкісних видів. Кажани представлені 14 видами, серед них рідкісні в Європі нічниця ставкова, кажан-широковух, вечірниця велетенська.

Зона лежить на перетині кількох основних пролітних шляхів, тому відіграє важливу роль у підтримці популяцій птахів під час міграцій. Тут знайдено понад 1500 видів лишайників, мохів і вищих рослин, зокрема рідкісних.

Загалом зона перетворилася на цікавий для дослідників полігон. Понад 60 тисяч га колишніх сільгоспземель стали луками з багаторічними травами. У багатьох місцях триває створення складних багатокомпонентних корінних лісів. Вичай, досліджуй, ділись результатами зі світом.

Зі створенням Чорнобильського заповідника зона може змінити статус із чорної діри і білої плями на перспективний науковий полігон і Ноїв ковчег. Усе для цього є, треба лише здолати бюрократію.